EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Eduskunta, Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

31.10.2025

Viite: valiokunnan kokous 4.11.2025

EOAK/6732/2025 HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE YLEISTUKEA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI HE 112/2025 VP

Pyydettynä lausuntona esitän kohteliaimmin seuraavan.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi yleistukilaki ja muutettaviksi työttömyysturvalakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja. Työttömyyden perusteella maksettaisiin jatkossa yleistukea, jolla tarkoitetaan työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettua tukea.

Oikeusasiamiehelle saapuvissa työvoimapalveluja ja työttömyysturvaa koskevissa kanteluissa on ollut yleisimmin kyse työttömyysetuusasioiden käsittelystä, erityisesti työttömyysetuuden epäämisestä. Tällaiset kantelut jäävät pääsääntöisesti tutkimatta sen vuoksi, että asiassa on käytettävissä kantelumenettelyyn nähden ensisijainen oikeusturvatie eli säännönmukainen muutoksenhakumahdollisuus.

Oikeusasiamiehen toimenpiteisiin ovat yleisimmin johtaneet kantelut, joissa arvostelu on koskenut työttömyysetuusasian lakisääteisen käsittelyajan ylittymistä. Tämä vaikuttaa osaltaan siihenkin, mitä esimerkiksi nyt esillä olevasta hallituksen esityksestä on lausuttavissa, koska lausuntoja annettaessa asiaa usein peilataan laillisuusvalvonnassa tehtyihin havaintoihin.

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei nähdäkseni sisällä sellaisia olennaisia rakenteellisia tai menettelyllisiä kysymyksiä koskevia säädösehdotuksia, joihin oikeusasiamiehen lausuntokäytännössä yleisimmin kiinnitetään vakiintuneesti huomiota.

Lausuntoja antaessaan oikeusasiamies ei ota kantaa substanssikysymyksiin, ellei niissä ole osoitettavissa jotakin sellaista perus- ja ihmisoikeusulottuvuutta, joka luontevasti kuuluu perustuslain 109 §:n 1 momentissa oikeusasiamiehelle säädettyyn tehtävään valvoa perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on antanut hallituksen esityksestä lausuntonsa (PeVL 41/2025 vp).

Hallituksen esityksen säännökset yleistuen saamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä ja saamisen rajoituksista, yleistuen määrästä, yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta sekä tietojen saamisesta ja luovuttamisesta vastaavat sisällöltään pääosin työttömyysturvalain säännöksiä.

Säännökset olivat pääsääntöisesti samansisältöisiä jo sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa esitysluonnoksessa. Saamansa palautteen perusteella ministeriö on tehnyt muun muassa perusteluihin joitakin tarkennuksia.

Ministeriölle 11.6.2025 antamassani lausunnossa katsoin, että esitysluonnoksen säätämisjärjestysperusteluita olisi aiheellista täydentää arviolla hyvän hallinnon perusoikeuden toteutumisesta (perustuslain 21 §) sekä arviolla ehdotusten suhteesta perustuslain 10 ja 80 §:iin. Hallituksen esitystä onkin näiltä osin täydennetty perus- ja ihmisoikeusjaksossa sekä suhdetta perustuslakiin tarkastelevassa jaksossa.

Minulla ei ole laillisuusvalvonnassa tekemieni havaintojen perusteella huomautettavaa esityksestä.

Apulaisoikeusasiamies
Mikko Sarja

Esittelijäneuvos jaostopäällikkönä
Juha Niemelä

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.